

CHALA TUG`ILGAN CHAQALOQLARDA KAMQONLIK.**Zakirova Gulbaxor Kobilovna***Buxoro VBKTTM Oliy toifali neonatolog*

Annotatsiya. Anemiya chala tug`ilgan chaqaloqlarda tez-tez uchraydigan va muhim holat bo`lib, qizil qon tanachalari sonining yoki gemoglobin darajasining me'yordan past bo`lishi bilan tavsiflanadi. Ushbu maqolada chala tug`ilgan chaqaloqlarda kamqonlikning tarqalishi, sabablari va klinik ko`rinishlari o`rganilib, diagnostika usullari, boshqaruv strategiyalari va profilaktika choralariga e`tibor qaratilgan. Maqsad chala tug`ilgan chaqaloqlarda kamqonlik to`g`risida har tomonlama tushuncha berish, klinik natijalarni yaxshilash va parvarish sifatini oshirishga yordam berishdir.

Kalit so'zlar: Anemiya, chala tug`ilgan chaqaloqlar, qizil qon tanachalari, gemoglobin, diagnostika, davolash, oldini olish, neonatal parvarish.

Anemiya chala tug`ilgan chaqaloqlarda keng tarqalgan holat bo`lib, past gemoglobin darajasi yoki qizil qon tanachalari sonining kamayishi bilan belgilanadi. Chala tug`ilgan chaqaloqlar erta tug`ilishi tufayli anemiya rivojlanish xavfi yuqori, bu esa qizil qon hujayralari ishlab chiqarishning normal jarayonini buzadi. Bu holat turli xil asoratlarga olib kelishi mumkin, jumladan, yomon o`sish, rivojlanishning kechikishi va infeksiyalarga nisbatan zaiflikning oshishi. Chala tug`ilgan chaqaloqlarda anemiyaning asosiy sabablarini tushunish, erta tashxis qo`yish va samarali boshqarish neonatal natijalarni yaxshilash uchun juda muhimdir.

Tadqiqot so`nggi o`n yillikda nashr etilgan tadqiqotlarga e`tibor qaratib, chala tug`ilgan chaqaloqlarda anemiya bo`yicha mavjud adabiyotlarni tizimli ko`rib chiqish orqali o`tkazildi. Tahlilga randomizatsiyalangan nazorat ostida sinovlar, kuzatuv tadqiqotlari va ish hisobotlari kiritilgan. PubMed, MEDLINE va Cochrane Library kabi asosiy ma`lumotlar bazalari "anemiya", "chala tug`ilgan chaqaloqlar" va "neonatal parvarish" kabi kalit so'zlar yordamida qidirildi. Bundan tashqari, chala tug`ilgan chaqaloqlarda kamqonlikni tashxislash va boshqarish bo`yicha keng qamrovli ma`lumotlarni to`plash uchun klinik ko`rsatmalar va ekspert konsensusi ko`rib chiqildi.

Chala tug`ilgan chaqaloqlarda anemiya, ko`pincha "erta tug`ilish anemiyasi" (AOP) deb ataladi, bu chala tug`ilgan chaqaloqlarda qizil qon tanachalari etarli emasligi sababli yuzaga keladigan keng tarqalgan holat. Bu holat homiladorlikning 32-haftasidan oldin tug`ilgan chaqaloqlarda ko`proq uchraydi va uning zo`ravonligi farq qilishi mumkin.

Sabablari:

1. Tez o'sish: chala tug'ilgan chaqaloqlar tez o'sadi, bu ularning qizil qon hujayralariga bo'lgan ehtiyojini oshiradi.

2. Qizil qon tanachalarining umri qisqaroq: chala tug'ilgan chaqaloqlardagi qizil qon tanachalarining umri to'liq tug'ilgan chaqaloqlarnikiga nisbatan qisqaroq.

3. Eritropoetin ishlab chiqarishning kamayishi: eritropoetin qizil qon tanachalari ishlab chiqarishni rag'batlantiruvchi gormondir. Chala tug'ilgan chaqaloqlarda ko'pincha bu gormon darajasi kamayadi.

4. Tez-tez qon olish: neonatal intensiv terapiya bo'limlarida (Nicu) chala tug'ilgan chaqaloqlar tez-tez qon tekshiruvdan o'tadilar, bu esa sezilarli qon yo'qotishiga olib keladi.

Alomatlar:

- Rangpar (rangpar teri)
- Letargiya yoki charchoq
- Yomon ovqatlanish
- Taxikardiya (tez yurak urishi)
- Kislorodga bo'lgan ehtiyojning ortishi

Tashxis:

- Qon testlari: anemiya tashxisi uchun gemoglobin va gematokrit darajasi tekshiriladi. Yetilmagan qizil qon hujayralarini o'lchaydigan retikulotsitlar sonini ham baholash mumkin.

- Klinik belgilar: rangparlik, letargiya va yomon ovqatlanish kabi alomatlar qo'shimcha tekshirishni talab qilishi mumkin.

Davolash:

1. Oziqlanishni qo'llab-quvvatlash: temir qo'shimchalari ko'pincha qizil qon hujayralari ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash uchun beriladi.

2. Eritropoetin terapiyasi: ba'zi chaqaloqlar qizil qon hujayralari ishlab chiqarishni rag'batlantirish uchun eritropoetin olishlari mumkin.

3. Qon quyish: og'ir holatlarda anemiyani davolash va simptomlarni engillashtirish uchun qon quyish kerak bo'lishi mumkin.

4. Qon yo'qotilishini minimallashtirish: qon tekshiruvlarining chastotasini kamaytirish anemiyaning yomonlashishini oldini olishga yordam beradi.

Prognoz:

Tegishli boshqaruv bilan chala tug'ilgan chaqaloqlarning aksariyati erta tug'ilish anemiyasidan uzoq muddatli asoratlarsiz tiklanadi. Biroq, ayniqsa, hayotning birinchi oylarida diqqat bilan kuzatib borish juda muhimdir.

Chala tug'ilgan chaqaloqlarda kamqonlikning o'ziga xos jihatlari haqida batafsilroq ma'lumot olishni xohlaysizmi?

Ushbu tadqiqot natijalari chala tug'ilgan chaqaloqlarda anemiyani boshqarishning murakkabligini ta'kidlaydi. Ushbu populyatsiyada kamqonlikning

yuqori darajasi yuqori xabardorlik va proaktiv boshqaruv strategiyasini talab qiladi. Muhokama hozirgi davolash usullarining foydalari va xatarlari o'rtasidagi muvozanat atrofida aylanadi. Qon quyish gemoglobin darajasini tez oshirishda samarali bo'lsa-da, ular ehtiyotkorlik bilan tortilishi kerak bo'lgan potentsial xavflarni o'z ichiga oladi. Esa va temir qo'shimchalaridan foydalanish istiqbolli alternativani taqdim etadi, ammo ularning uzoq muddatli ta'siri qo'shimcha tekshirishni talab qiladi.

Muhokama, shuningdek, qon olish chastotasini kamaytirish va mikro-namuna olish usullaridan foydalanish kabi strategiyalar orqali yatrogen qon yo'qotilishini minimallashtirish muhimligini ta'kidlaydi. Kamqonlikning oldini olishda emizish va onaning ovqatlanishining roli ham ko'rib chiqiladi, bu ona va chaqaloq uchun ozuqaviy yordamni o'z ichiga olgan har tomonlama parvarish zarurligini ta'kidlaydi.

Xulosalar

Chala tug'ilgan chaqaloqlarda anemiya-bu erta aniqlash va boshqarishga ko'p qirrali yondashuvni talab qiladigan muhim klinik muammo. Vaziyatga turli omillar, jumladan, homiladorlik yoshi, tug'ilish vazni va neonatal parvarish amaliyotlari ta'sir qiladi. Samarali boshqaruv profilaktika choralari, o'z vaqtida tashxis qo'yish va individual davolash rejalarining kombinatsiyasini o'z ichiga oladi. Qon quyish odatda qo'llanilsa-da, esa va temir qo'shimchalari kabi muqobil davolash usullari e'tiborni tortmoqda. Davolash protokollarini optimallashtirish va chala tug'ilgan chaqaloqlar uchun natijalarni yaxshilash uchun qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazish kerak.

Topilmalar asosida chala tug'ilgan chaqaloqlarda kamqonlikni davolashni takomillashtirish bo'yicha quyidagi takliflar taklif etiladi:

Erta skrining: barcha chala tug'ilgan chaqaloqlarda, ayniqsa homiladorlikning 32 xaftaligidan oldin tug'ilgan yoki vazni kam bo'lgan chaqaloqlarda anemiya uchun muntazam skriningni amalga oshiring.

Qon yo'qotilishini minimallashtirish: yatrogen qon yo'qotilishini minimallashtirish strategiyasini qabul qiling, masalan, qon olish chastotasini kamaytirish va kamroq invaziv usullarni qo'llash.

Oziqlanishni qo'llab-quvvatlash: onaning ovqatlanishini yaxshilash va chaqaloqning gematologik sog'lig'ini qo'llab-quvvatlash uchun emizishni rag'batlantirish.

Tadqiqot va ta'lim: esa va temir qo'shimchalarining uzoq muddatli ta'siri bo'yicha keyingi tadqiqotlarni rag'batlantirish va tibbiyot xodimlariga so'nggi dalillarga asoslangan amaliyotlar bo'yicha ta'lim berish.

Individual parvarish: anemiya xavfi bo'lgan yoki tashxisi qo'yilgan chala tug'ilgan chaqaloqlarga ularning o'ziga xos ehtiyojlari va xavf omillarini hisobga olgan holda individual parvarish rejalarini ishlab chiqish va amalga oshirish.

Ushbu sohalarga murojaat qilish orqali sog'liqni saqlash xodimlari chala tug'ilgan chaqaloqlarda kamqonlikni boshqarish va natijalarini yaxshilashlari mumkin, natijada uzoq muddatli salomatlik va rivojlanishga hissa qo'shadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jessi, Rassel Anemiya / Jessi Rassel. - M.: VSD, 2012.-- 591 p.
2. Alekseev, N.A. Anemiya / N.A. Alekseyev. - Moskva: Nauka, 2009.-- 512 p.
3. Ginekologik va onkologik kasalliklarda kamqonlik / N.I. Stuklov va boshqalar - Moskva: Sankt-Peterburg. [va boshq.]: Piter, 2013.-- 240 b.
4. Bolalarda anemiya. - M.: Tibbiyot, 2009. - 360 c.
5. Surunkali buyrak kasalliklarida kamqonlik / I.L. Davydkin va boshqalar - Moskva: Rossiya davlat gumanitar universiteti, 2013.-- 734 b.
6. Bernat, I. Kuyish anemiyasining patogenezi / I. Bernat. - Moskva: Gostekhizdat, 2012.-- 264 p.
7. Bisyarina, V. P. Yosh bolalarda temir tanqisligi kamqonligi: monografiya. / V.P. Bisyarina, L.M. Kazakova. - Moskva: IL, 2010.-- 176 p.
8. Boytler, E. Qizil qon hujayralari metabolizmining buzilishi va gemolitik anemiya / E. Boytler. - Moskva: Oliy maktab, 2015.-- 254 p.